

Zoo werd de kleur tot beeldingsmiddel¹⁾ voor abstract-reële beelding daar vorm (het concrete) opgeheven is in de kleur, en de kleur van het natuurlijke ontheven is.

Is dit beeldingsmiddel op zich zelve reeds universeel door de exacte uitbeelding der oer- verhouding in stand en door de verdieping der kleur, de abstract-reële beelding komt eerst tot verwezenlijking door de compositie. Door de compositie wordt de exacte beelding van ruimte eerst mogelijk en tegelijk reël.

Is de nieuwe beelding dualistisch door de compositie, (zie inleiding bldz. 6) ook de compositie is dualistisch. Door het rythme — dat de kleur- en maatverhoudingen, ondanks alle onderlinge tegenstelling en opheffing, toch vormen²⁾ — is de compositie uiting van het subjectieve, van het individueele, terwijl zij door de proportie van afmeting en kleurwaarde, door de voortdurende tegenstellingen van het beeldingsmiddel zelve, het universeel tot uitdrukking kan brengen. Juist door deze dualiteit van de compositie is abstract-reële schilderkunst mogelijk.

Het universeel beeldingsmiddel zou weder als een bijzonderheid op zich zelve optreden, indien het niet door de compositie als zoodanig opgeheven werd: zélf individueel zijnde, zouden we in het universeel beeldingsmiddel weder het individueele gaan zien.³⁾ Daarom vraagt, in de nieuwe beelding, juist de compositie alle aandacht.

Door de compositie, (wanneer we n.l. het rythme daarvan uitsluiten) treedt — in alle kunst — het universele niet alleen min of meer beeldend op, maar wordt het individueele ook min of meer te niet gedaan. Ofschoon alzoo de compositie steeds het fundamentele in de schilderkunst was, kenmerkt reeds de geheele moderne schilderkunst zich doordat zij daaraan op nieuwe wijze de aandacht schonk. In de moderne kunst, vooral in het Cubisme, treedt de compositie naar voren, als consequentie wordt, ten slotte, in de abstract-reële schilderkunst de compositie zelve gebeeld. Want, waar in de oude kunst de compositie slechts werkelijk reël wordt als de voorstelling wordt geabstraheerd, verschijnt zij in abstract reële schilderkunst rechtstreeks, doordat deze een werkelijk abstract beeldingsmiddel heeft.

Door deze beelding der compositie verschijnt het rythme, de proportie en de evenwichtigheid (welke laatste de evenmaat of symmetrie vervangt) in klaarheid. Door de exactheid, waarin deze wetten der harmonie in de nieuwe beelding gebeeld worden, is de grootst mogelijke verinnerlijking te bereiken. Wel steunt ook de oude

¹⁾ We kunnen ook spreken van beeldingsmiddelen, daar èn lijn èn kleur in het eene beeldingsmiddel aanwezig zijn.

²⁾ Is in de nieuwe beelding het verinnerlijkt rythme ontdaan van zijn meest uiterlijke uitdrukking, als repeteerende voortgang blijft het steeds rythme — rythme, dat het volstreekte in de betrekkelijkheid van tijd en ruimte doet verschijnen, dat subjectieveering mogelijk maakt (zie inleiding). Evenwel, is de subjectieve ziening aldus evolueerende naar universele ziening, zoo zal het rythme zich nog meer verinnerlijken: dit verklaart de mogelijkheid van den groei van de nieuwe beelding — den groei, dien zij steeds toont.

³⁾ Hierdoor is het vak, dat de nieuwe beelding niet in een symbool kan beelden.